

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**articolului 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013
privind revocarea Președintelui Parlamentului și a Legii nr. 101 din 26
aprilie 2013 pentru completarea articolului 14 din Regulamentul
Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996**

(Sesizarea nr. 12a/2013)

CHIȘINĂU

21 mai 2013

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:
DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Victor POPA,
DI Petru RAILEAN, *judcători*,
cu participarea dnei Tatiana Berladean, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 29 aprilie 2013,
înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 29 aprilie 2013 în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit.a) din Constituție, 25 alin. (1) lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale de un grup de deputați în Parlament, dnii Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu, Boris Vieru și dna Corina Fusu, privind controlul constituționalității art. 3 din Hotărârea Parlamentului nr.96 din 25 aprilie 2013 privind revocarea Președintelui Parlamentului și a Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013 pentru completarea articolului 14 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996.

2. Prin art. 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96, s-a dispus că, până la alegerea unui nou Președinte al Parlamentului, atribuțiile acestuia sunt exercitate de vicepreședintele Parlamentului.

3. La fel, art. 14 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului, expus în redacție nouă prin Legea nr. 101 din 26 aprilie 2013, prevede: *“Dacă funcția de Președinte al Parlamentului devine vacantă în caz de deces, demisie, revocare, precum și în situațiile de incompatibilitate sau imposibilitate de îndeplinire a atribuțiilor, interimatul se asigură de vicepreședintele Parlamentului. În cazul în care sînt mai mulți vicepreședinți, interimatul se asigură de unul dintre vicepreședinți desemnat prin hotărâre a Parlamentului. Interimatul se exercită pînă la alegerea noului Președinte al Parlamentului.”*

4. Autorii sesizării au pretins, în special, că articolul 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 și Legea nr. 101 din 26 aprilie 2013 sunt în contradicție cu articolele 2 și 64 din Constituția Republicii Moldova.

5. Prin decizia Curții Constituționale din 14 mai 2013 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

6. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și a Academiei de Științe a Moldovei. Nici una din aceste autorități nu și-au exercitat acest drept.

7. În ședința plenară publică a Curții sesizarea a fost susținută de dl Valeriu Munteanu, deputat în Parlament. Parlamentul a fost reprezentat de deputatul dl Valeriu Ghilețchi și de dl Sergiu Chirică, consultant principal în cadrul Direcției juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de Vladimir Grosu, viceministru al justiției. Președintele Republicii Moldova nu și-a delegat reprezentantul.

ÎN FAPT

8. Prin Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013, dl Marian Lupu a fost revocat din funcția de Președinte al Parlamentului.

9. Prin aceeași Hotărâre s-a dispus că, până la alegerea unui nou Președinte al Parlamentului, atribuțiile acestuia sunt exercitate de vicepreședintele Parlamentului. Având în vedere că Parlamentul avea la acea dată un singur vicepreședinte, dna Liliana Palihovici, exercitarea atribuțiilor Președintelui Parlamentului a fost preluată de aceasta.

10. Ședința Parlamentului nu a fost închisă, fiind anunțată întrerupere până în ziua următoare.

11. La 26 aprilie 2013, Parlamentul a adoptat Legea nr. 101, prin care a reglementat exercitarea interimatului funcției de Președinte al Parlamentului în cazul vacanței funcției de către unul din vicepreședinți.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

12. Prevederile relevante ale Constituției (Monitorul Oficial, 1994, nr. 1, art.1) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Articolul 2 Suveranitatea și puterea de stat

„(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 60 Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

„(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.”

Articolul 64 Organizarea internă

„(1) Structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sînt prevăzute în bugetul aprobat de acesta.

(2) Președintele Parlamentului se alege prin vot secret, cu majoritatea voturilor deputaților aleși, pe durata mandatului Parlamentului. El poate fi revocat în orice moment prin vot secret de către Parlament cu o majoritate de cel puțin două treimi din voturile tuturor deputaților.

(3) Vicepreședinții se aleg la propunerea Președintelui Parlamentului, cu consultarea fracțiunilor parlamentare.”

Articolul 68 Mandatul reprezentativ

„(1) În exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.”

Articolul 72 Categorii de legi

„(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare. [...]

(3) Prin **lege organică** se reglementează:

[...]

c) **organizarea și funcționarea Parlamentului;**”

13. Prevederile relevante ale Legii nr.39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament (M.O. nr.4/78, 1994, Republicată: M.O. nr.59-61/201, 2005) sunt următoarele:

„**Art.1.** – (1) Statutul deputatului în Parlament este determinat de Constituție, de prezenta lege și de Regulamentul Parlamentului.

(2) Unele chestiuni ce țin de exercitarea mandatului de deputat pot fi reglementate și de alte acte normative.”

„**Art.14.** – (2) Deputatul își exercită drepturile și își îndeplinește îndatoririle pe toată legislatura pentru care a fost ales.”

„**Art.15.** – (1) Deputatul este obligat să respecte cu strictețe Constituția, legile, normele etice și morale.

(2) Deputatul este dator să fie demn de încrederea alegătorilor, să contribuie prin exemplul personal la întărirea disciplinei de stat, la îndeplinirea obligațiilor civice, la asigurarea drepturilor omului și la respectarea legislației. [...]”

„**Art.16.** – (1) Deputatul participă la examinarea colectivă și liberă a problemelor ce țin de competența Parlamentului, la dezbateră și adoptarea proiectelor puse pe ordinea de zi a ședinței Parlamentului. [...]”

„**Art.17.** – (1) Deputatul beneficiază de dreptul de vot deliberativ asupra tuturor problemelor examinate de Parlament. [...]”

14. Prevederile relevante ale Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 (M.O. nr. 81-82/765, 1996, Republicat: M.O. nr. 50/237, 2007), sunt următoarele:

Articolul 1 Alegerea Parlamentului

„(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. [...]”

Articolul 7 Conducerea Parlamentului

„După constituirea legală a Parlamentului se alege Președintele Parlamentului, vicepreședinții și se formează Biroul permanent al Parlamentului.”

Articolul 8 Comisia pentru efectuarea alegerii

„Președintelui Parlamentului

(1) Parlamentul, la propunerea fracțiunilor parlamentare, instituie o comisie pentru efectuarea alegerii Președintelui Parlamentului, care:

a) recepționează propunerile de desemnare a candidaților la funcția de Președinte al Parlamentului;

b) stabilește modelul și textul buletinului de vot;

c) asigură pregătirea și desfășurarea votării;

d) totalizează rezultatele votării, declară nevalabile buletinele care:

- nu sînt semnate și ștampilate de comisie;

- nu ilustrează intenția votantului;

- au toate numele candidaților radiate;

- au adăugate alte nume;

e) soluționează conflictele și litigiile apărute în timpul votării;

f) prezintă Parlamentului spre aprobare rezultatele votării.[...]"

Articolul 9 Alegerea Președintelui Parlamentului

„(1) Președintele Parlamentului se alege pe durata mandatului Parlamentului, prin vot secret, cu buletine de vot pe care se înscriu numele și prenumele tuturor candidaților propuși de fracțiunile parlamentare. Fiecare fracțiune parlamentară poate face o singură propunere.

(2) Este declarat ales Președinte al Parlamentului candidatul care a întrunit votul majorității deputaților aleși.

(3) Dacă nici un candidat nu a întrunit numărul de voturi necesar, se organizează al doilea tur de scrutin, la care vor participa numai doi candidați care în primul tur de scrutin au obținut cel mai mare număr de voturi.

(4) În caz de paritate de voturi se organizează alegeri noi, pentru care fracțiunile parlamentare vor propune aceiași sau alți candidați.”

Articolul 10 Alegerea vicepreședinților Parlamentului

„Vicepreședinții Parlamentului se aleg la propunerea Președintelui Parlamentului, după consultarea fracțiunilor parlamentare, prin vot deschis, cu votul majorității deputaților aleși.”

Articolul 11 Revocarea Președintelui și a vicepreședinților Parlamentului

„(1) Președintele Parlamentului poate fi revocat înainte de termen la cererea fracțiunii parlamentare care l-a propus sau a 1/3 din numărul deputaților aleși.

(2) Hotărîrea privind revocarea Președintelui Parlamentului se adoptă cu votul a 2/3 din numărul deputaților aleși, prin vot secret, în condițiile art.8 care se aplică în mod corespunzător.

(3) Vicepreședinții Parlamentului pot fi revocați înainte de termen, la propunerea Președintelui Parlamentului, după consultarea fracțiunilor parlamentare, cu votul majorității deputaților aleși.”

Articolul 14 Atribuțiile Președintelui Parlamentului

„(1) Președintele Parlamentului are următoarele atribuții:

- a) conduce lucrările Parlamentului și ale Biroului permanent;
- b) convoacă sesiunile ordinare, extraordinare sau speciale ale Parlamentului;
- c) asigură respectarea Regulamentului și menținerea ordinii în timpul ședințelor;
- d) primește și distribuie proiectele de legi și propunerile legislative, precum și rapoartele comisiilor;
- e) anunță rezultatul votării și numește actele legislative adoptate;
- f) semnează legile, hotărârile și moțiunile adoptate de Parlament;
- g) reprezintă Parlamentul în relațiile cu Președintele Republicii Moldova și cu Guvernul;
- h) reprezintă Parlamentul în țară și peste hotare;
- i) desemnează, după consultarea fracțiunilor parlamentare, componența delegațiilor parlamentare, cu excepția delegațiilor parlamentare permanente;
- j) dispune de mijloacele bugetare ale Parlamentului și le administrează, cu informarea lunară a Biroului permanent;
- j¹) dispune de fondul Președintelui Parlamentului;
- k) angajează și eliberează din funcție funcționarii publici din Secretariatul Parlamentului și personalul din cadrul cabinetelor persoanelor cu funcții de demnitate publică din Parlament, în modul stabilit;
- l) delimitează atribuțiile vicepreședinților Parlamentului;
- m) îndeplinește alte atribuții prevăzute de prezentul Regulament sau însărcinările date de Parlament.

(2) Întru exercitarea atribuțiilor regulamentare, Președintele Parlamentului emite dispoziții și ordine.

(3) Dacă funcția de Președinte al Parlamentului devine vacantă în caz de deces, demisie, revocare, precum și în situațiile de incompatibilitate sau imposibilitate de îndeplinire a atribuțiilor, interimatul se asigură de vicepreședintele Parlamentului. În cazul în care sînt mai mulți vicepreședinți, interimatul se asigură de unul dintre vicepreședinți desemnat prin hotărîre a Parlamentului. Interimatul se exercită pînă la alegerea noului Președinte al Parlamentului.”

Articolul 15 Atribuțiile vicepreședinților Parlamentului

„(1) Vicepreședinții Parlamentului coordonează activitatea unor comisii permanente, asigură colaborarea cu alte autorități publice și exercitarea controlului parlamentar. Delimitarea acestor atribuții se efectuează prin hotărâre a Biroului permanent.

(2) Vicepreședinții Parlamentului îndeplinesc, în modul stabilit de Președinte, atribuțiile Președintelui, delegate de acesta, la solicitarea sau în absența lui, inclusiv semnează legile și hotărârile adoptate de Parlament.”

ÎN DREPT

15. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență interimatul funcției de Președinte al Parlamentului exercitat de unul dintre vicepreședinți.

16. Astfel, sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională interconexe, precum mandatul reprezentativ al deputaților, structura, organizarea și funcționarea Parlamentului, precum și atribuțiile constituționale ale Președintelui Parlamentului.

A. ADMISIBILITATEA

17. În conformitate cu decizia sa din 14 mai 2013 (a se vedea § 5), Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. a) din Codul Jurisdicției Constituționale, sesizarea prezentată ține de competența Curții Constituționale.

18. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul Jurisdicției Constituționale abilitază deputatul în Parlament cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

19. Curtea observă că obiect al controlului constituționalității îl constituie articolul 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 și Legea nr. 101 din 26 aprilie 2013 pentru completarea articolului 14 din Regulamentul Parlamentului.

20. Curtea reține că Regulamentul Parlamentului Republicii Moldova, fiind adoptat prin lege organică, are statut de lege organică și este susceptibil de controlul constituționalității. Având în vedere principiul autonomiei regulamentare a Parlamentului, normele Regulamentului Parlamentului sunt supuse controlului constituționalității doar în măsura în care vizează norme și principii constituționale.

21. Curtea relevă că, în prezenta cauză, vizând Președintele Parlamentului, funcție reglementată expres de Constituție, normele contestate sunt susceptibile controlului constituționalității.

22. Prin urmare, atât Hotărârea Parlamentului, cât și Regulamentul Parlamentului sunt susceptibile controlului constituționalității.

23. Curtea reține că prerogativa cu care a fost învestită prin articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

24. Din conținutul sesizării, Curtea reține că această vizează, în esență, două critici de neconstituționalitate:

1) *forma actului*:

- în privința articolului 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 – fiind o normă referitoare la organizarea și funcționarea Parlamentului, este necesară adoptarea unei norme legale sau e suficientă o hotărâre a Parlamentului, în lipsa unei norme legale exprese;
- în privința Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013 – lipsa împuternicirilor vicepreședintelui Parlamentului de a semna actele legislative, în absența unei baze legale în acest sens;

2) *fondul actului* – în privința articolului 3 din Hotărârea Parlamentului și articolului 14 din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013 – nefiind prevăzut de Constituție, poate fi sau nu instituit interimatul funcției de Președinte al Parlamentului.

25. Parlamentul, Președintele Republicii Moldova și Guvernul au solicitat amânarea ședinței plenare a Curții, invocând necesitatea pregătirii suplimentare, în conformitate cu garanțiile dreptului la un proces echitabil, consacrat de articolul 6 din Convenția Europeană.

26. În acest context, Curtea reiterează concluziile expuse în Hotărârea nr. 7 din 18 mai 2013:

„23. [J]urisdicția constituțională, prin competențele sale, se găsește la limita dintre drept și politică, fiind impregnată de un element de drept public și departe de domeniul dreptului civil (privat), astfel încât nu intră în domeniul de aplicare al articolului 6 § 1 din Convenția Europeană.

24. În acest sens, Curtea reține că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, ținând seama de faptul că acest control de constituționalitate se exercită potrivit regulilor de competență atributivă specifică fiecărui stat contractant și că acesta poate fi *a priori* sau *a posteriori*, iar sesizarea jurisdicției constituționale poate fi făcută atât pe „cale de acțiune”, cât și pe „cale de excepție”, de către autorități publice, alte jurisdicții sau de către particulari, a decis că dispozițiile articolului 6 § 1 din Convenție sunt aplicabile în cazul **recursurilor individuale** prin care au fost invocate drepturi directe aparținând celor care le-au intentat. Nu sunt aplicabile, însă, în cazul procedurilor de „control abstract” pronunțate de autoritățile publice sau celelalte jurisdicții care sunt titulare ale unor recursuri cu asemenea obiect (decizia CEDO din 22 octombrie 1984, în cauza *Sramek v. Austria*, Seria A nr. 84, § 35; decizia CEDO din 6 mai 1981, în cauza *Buchholz v. Germania*, Seria A nr. 42, § 48).

25. Curtea subliniază că în Republica Moldova nu este reglementată decât procedura de „**control abstract**” de constituționalitate, în cadrul căreia **jurisdicția constituțională nu se pronunță asupra fondului unei contestații, ci doar privind conformitatea deciziei unei autorități de stat (inclusiv acte normative) cu dispozițiile constituționale** și, prin urmare, **garanțiile dreptului la un proces**

echitabil, astfel cum sunt consacrate de articolul 6 din Convenția Europeană, **nu sunt aplicabile.**”

27. De asemenea, în legătură cu demersurile de amânare a ședinței plenare, Curtea reține că, în conformitate cu articolul 49 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale, neprezentarea la ședința Curții Constituționale a unei părți, înștiințată asupra datei, orei și locului ședinței, nu împiedică examinarea cauzei și pronunțarea hotărârii.

28. Curtea relevă că, având în vedere lipsa unui Guvern plenipotențiar și a unui Prim-ministru titular, în condițiile interimatului la nivelul mai multor instituții fundamentale ale statului, precum și ținând cont de impactul soluției date de Curte asupra funcționării Parlamentului, soluționarea acestei cauze este necesară în termene cât mai restrânse.

29. În acest context și în conformitate cu observațiile reprezentanților Guvernului și Parlamentului, Curtea reține că pentru exercitarea controlului constituționalității normelor contestate este necesară interpretarea prevederilor articolului 64 din Constituție în lumina posibilității instituirii, precum și a întinderii atribuțiilor, interimatului funcției de Președinte al Parlamentului, nereglementată expres de Constituție.

30. În acest context, Curtea reiterează concluziile enunțate în Hotărârea nr.4 din 22 aprilie 2013 pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr. 534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului-demis prin moțiuni de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 până la formarea noului Guvern, și nr.584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru (Sesizarea nr. 10a/2013):

„30. Curtea relevă că, **de fiecare dată, când se cere verificarea constituționalității unor acte juridice concomitent cu interpretarea unor prevederi constituționale, verificarea constituționalității include interpretarea prevederilor în cauză în mod implicit.**”

31. În aceste condiții și în conformitate cu demersul reprezentanților Guvernului și Parlamentului, în temeiul articolului 6 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea reține că, în prezenta cauză, solicitarea privind controlul constituționalității absoarbe interpretarea normelor constituționale.

32. Cele două probleme supuse Curții spre soluționare sunt interdependente. Având în vedere faptul că verificarea constituționalității instituirii interimatului funcției de Președinte al Parlamentului influențează raționamentul privind constituționalitatea actului de desemnare a persoanei care îl va exercita, fondul articolului 14 din Regulamentul Parlamentului în redacția Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013 și articolului 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 vor fi abordate în comun, urmând ca problema formei actului să fie examinată separat.

33. Curtea apreciază că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un temei de sistare a procesului în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale. Curtea reține că a fost sesizată legal și este competentă să hotărască asupra constituționalității articolului 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 și a Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013 pentru completarea articolului 14 din Regulamentul Parlamentului. Prin urmare, Curtea va examina în continuare fondul sesizării.

34. Pentru a elucida aspectele abordate în sesizare, Curtea va opera, în special, cu prevederile articolelor 2, 60, 64, 68 și 72 alin. (3) lit. c) din Constituție, precum și cu jurisprudența sa anterioară, utilizând toate metodele de interpretare legală.

B. FONDUL CAUZEI

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 2, 64 ȘI 68 DIN CONSTITUȚIE

35. Autorii sesizării pretind că articolul 3 din Hotărârea Parlamentului nr.96 din 25 aprilie 2003 și articolul 14 din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013, supuse controlului constituționalității, încalcă articolul 2 din Constituție, care prevede următoarele:

„(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.”

36. La fel, autorii sesizării invocă argumentul că normele contestate contravin articolului 64 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sînt prevăzute în bugetul aprobat de acesta.

(2) Președintele Parlamentului se alege prin vot secret, cu majoritatea voturilor deputaților aleși, pe durata mandatului Parlamentului. El poate fi revocat în orice moment prin vot secret de către Parlament cu o majoritate de cel puțin două treimi din voturile tuturor deputaților.

(3) Vicepreședinții se aleg la propunerea Președintelui Parlamentului, cu consultarea fracțiunilor parlamentare.”

37. De asemenea, în viziunea acestora, normele contestate încalcă mandatul reprezentativ al deputaților, consacrat de articolul 68 din Constituție.

1. Argumentele autorilor sesizării

38. Autorii sesizării menționează că funcția de Președinte al Parlamentului este una eminentă politică, care reprezintă indirect voința alegătorului.

39. În opinia autorilor sesizării, prin desemnarea unei persoane în calitate de interimar al funcției de Președinte al Parlamentului se încearcă eludarea conținutului normelor juridice referitoare la Președintele Parlamentului, fiind, de fapt, o arogare a atribuțiilor Parlamentului, în raport cu atribuțiile conferite de Parlament Președintelui acestuia, și urmărindu-se perpetuarea situațiilor de interimat al funcției de Președinte al Parlamentului, în afara cadrului constituțional și contrar spiritului Constituției.

2. Argumentele autorităților

40. În viziunea reprezentanților Parlamentului și Guvernului, modificările contestate au fost operate în conformitate cu normele constituționale și principiul autonomiei regulamentare a Parlamentului.

41. Reprezentantul Parlamentului a relevat existența unui vid juridic legat de interimatul funcției de Președinte al Parlamentului și necesitatea specificării atribuțiilor unui vicepreședinte care asigură interimatul funcției.

42. În acest sens, **reprezentantul Parlamentului a recunoscut inadmisibilitatea permanentizării interimatului, apreciind că este necesară o restrângere în timp a acestuia**, nu și în privința funcțiilor, astfel încât Președintele interimar al Parlamentului ar urma să exercite integralitatea funcțiilor unui Președinte titular al Parlamentului, însă pentru o perioadă limitată de timp.

43. În viziunea reprezentantului Guvernului, nu există vid legislativ, vicepreședintele Parlamentului urmând, în baza legii, să îndeplinească funcțiile delegate, care în mod normal ar trebui să fie îndeplinite de Președintele Parlamentului.

44. Potrivit acestuia, prin actele contestate (hotărâre de Parlament și lege), Parlamentul a venit să clarifice dubiile de interpretare privind exercitarea interimatului funcției de Președinte al Parlamentului în cazul existenței a doi și mai mulți vicepreședinți.

45. **În opinia reprezentantului Guvernului, pentru a elucida aspectele abordate în sesizare, în motivarea prezentei hotărâri, este necesar Curtea să interpreteze normele constituționale în partea ce ține de competențele vicepreședintelui care exercită interimatul funcției de Președinte al Parlamentului.**

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii generale

3.1.1. Parlamentul – organ reprezentativ suprem

46. Curtea reține că, potrivit articolului 2 din Constituție, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

47. Concomitent, Curtea relevă că, în prezenta cauză, dispoziția cuprinsă la art. 2 alin. (1) din Legea Supremă urmează a fi coroborată cu art. 60, potrivit căruia Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

48. Fiind unica autoritate legislativă, funcția de legiferare reprezintă principala funcție a Parlamentului, care constă în capacitatea acestuia de a elabora și adopta legi.

49. Prin atribuirea respectivei funcții, în regimul nostru constituțional, Parlamentul are un loc central, de funcționare sa depinzând eficiența întregii activități statale și, implicit, social-economice.

3.1.2. Autonomia parlamentară

50. Curtea reține că, potrivit articolului 64 din Constituție, **structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament.**

51. Întru realizarea acestui scop, prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 Parlamentul a adoptat Regulamentul său, care conține propriile reguli de activitate. Adoptarea regulamentului prin lege rezultă din art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituție, potrivit căruia organizarea și funcționarea Parlamentului se reglementează prin **lege organică.**

52. Parlamentul dispune de deplină autonomie în ceea ce privește stabilirea normelor juridice ce îi guvernează organizarea și funcționarea. În acest sens, Regulamentul Parlamentului se constituie dintr-un ansamblu de norme juridice, menit să organizeze și să disciplineze activitatea parlamentară cu privire la procedura de legiferare, de numire sau de investitură a celor mai importante instituții sau autorități publice în stat. În același timp, normele regulamentare reprezintă instrumente juridice care permit și asigură desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale Parlamentului, autoritate reprezentativă prin care poporul își exercită suveranitatea națională, în conformitate cu prevederile articolului 2 alin. (1) din Constituție.

53. În acest context, Curtea reiterează constatările din Decizia nr. 5 din 28 septembrie 2000, potrivit căreia:

„[...] numai Parlamentul este în măsură să decidă asupra modalităților, procedurilor și condițiilor în care procedează la luarea unor măsuri, potrivit principiului autonomiei regulamentare, în virtutea căruia el își stabilește modul de organizare și desfășurare a propriilor activități, evident, în condițiile normelor constituționale. [...]”

54. Curtea reține că, examinând autonomia regulamentară parlamentară consacrată în art.64 alin. (1) din Constituție în comun cu alte prevederi legale, **aceasta nu poate fi absolutizată**, întrucât supremația Constituției reprezintă un principiu general, a cărui respectare este obligatorie, inclusiv pentru autoritatea legiuitoare, care nu poate adopta acte legislative și aproba reguli procedurale parlamentare contrare dispozițiilor sau principiilor Constituției. Autonomia parlamentară nu legitimează instituirea unor reguli care încalcă litera și spiritul Legii Supreme. Așadar, și reglementările cuprinse în Regulamentul Parlamentului trebuie să fie **în concordanță cu prevederile constituționale**.

55. Totodată, **Parlamentul în problemele și aspectele legate de organizarea și funcționarea sa internă în privința cărora Constituția nu dispune, are libertatea să decidă în mod autonom**, autonomie care se exercită prin **voința majorității membrilor manifestată prin vot**.

56. În concordanță cu cele expuse *supra*, Parlamentul are competența exclusivă de a stabili prevederi referitoare la atribuțiile organelor sale de conducere, de a decide asupra modului de aplicare a acestora, iar nerespectarea unor prevederi regulamentare se poate constata și rezolva pe căi și proceduri exclusiv parlamentare.

3.1.3. Rolul instituțional al Președintelui Parlamentului

57. Constituția prevede o serie de atribuții exprese ale Președintelui Parlamentului.

58. Acesta are o serie de atribuții exclusive privind numirile unor persoane oficiale. Astfel, Președintele Parlamentului este cel care propune vicepreședinții Parlamentului (art. 64 alin. (3) din Constituție), Procurorul General (art. 125 din Constituție) și președintele Curții de Conturi (art. 133 din Constituție).

59. Legea Supremă poziționează Președintele Parlamentului în prima treaptă a succesiunii pentru asigurarea interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova în cazul vacanței funcției (articolul 91 din Constituție).

60. Totodată, în conformitate cu articolul 67 alin. (2) din Constituție, Președintele Parlamentului poate cere întrunirea Parlamentului în sesiuni extraordinare sau speciale. Această competență nu este exclusivă, existând adițional posibilitatea convocării Parlamentului în sesiuni extraordinare sau speciale la cererea Președintelui Republicii Moldova sau a unei treimi din deputați.

61. De asemenea, Regulamentul Parlamentului stabilește Președintelui Parlamentului o serie de atribuții organizatorice și administrative pentru ordonarea lucrărilor Parlamentului: conduce lucrările Parlamentului și ale Biroului permanent; convoacă sesiunile ordinare, extraordinare sau speciale ale Parlamentului; asigură respectarea Regulamentului și menținerea ordinii în timpul ședințelor; primește și distribuie proiectele de legi și propunerile legislative, precum și rapoartele comisiilor; anunță rezultatul votării și

numește actele legislative adoptate; semnează legile, hotărârile și moțiunile adoptate de Parlament; reprezintă Parlamentul în relațiile cu Președintele Republicii Moldova și cu Guvernul; reprezintă Parlamentul în țară și peste hotare; desemnează, după consultarea fracțiunilor parlamentare, componența delegațiilor parlamentare, cu excepția delegațiilor parlamentare permanente; dispune de mijloacele bugetare ale Parlamentului și le administrează, cu informarea lunară a Biroului permanent; dispune de fondul Președintelui Parlamentului; angajează și eliberează din funcție funcționarii publici din Secretariatul Parlamentului și personalul din cadrul cabinetelor persoanelor cu funcții de demnitate publică din Parlament, în modul stabilit; delimitează atribuțiile vicepreședinților Parlamentului; îndeplinește alte atribuții prevăzute de prezentul Regulament sau însărcinările date de Parlament [art. 14 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului].

3.2. Aplicarea principiilor enunțate în prezenta cauză

3.2.1. Instituirea interimatului funcției de Președinte al Parlamentului

62. Curtea observă că, potrivit modificărilor operate la art.14 alin.(3) din Regulamentul Parlamentului prin Legea nr. 101 din 26 aprilie 2013, dacă funcția de Președinte al Parlamentului devine vacantă în caz de deces, demisie, revocare, precum și în situațiile de incompatibilitate sau imposibilitate de îndeplinire a atribuțiilor, *interimatul se asigură de vicepreședintele Parlamentului*. În cazul în care sînt mai mulți vicepreședinți, interimatul se asigură de unul dintre vicepreședinți, desemnat prin hotărîre a Parlamentului. Interimatul se exercită pînă la alegerea noului Președinte al Parlamentului.

63. Prin respectiva normă, în situațiile enumerate *supra*, cînd intervine vacanța funcției de Președinte, unul dintre vicepreședinți de drept preia atribuțiile acestuia.

64. Prin Hotărârea nr. 2 din 8 februarie 2011 pentru interpretarea art. 90 alin. (4) din Constituția Republicii Moldova, Curtea a reținut:

„[...] în sens constituțional, vacanța funcției constituie intervalul de timp în care o funcție nu este ocupată. [...] În situațiile în care survine vacanța funcției se instituie interimatul funcției, care reprezintă o perioadă de timp în care funcția vacantă este exercitată de o altă persoană decât titularul funcției. [...]”

65. Curtea menționează că interimatul funcției este asigurat expres prin Constituție doar pentru Președintele Republicii Moldova și Prim-ministru (articolele 91 și 101).

66. Curtea reține că Legea Supremă nu operează cu noțiunea de „interimat al funcției de Președinte al Parlamentului”, la fel cum nu conține prevederi referitoare la celelalte organe de lucru ale Forului Legislativ.

67. Curtea reiterează că, **în problemele și aspectele legate de organizarea și funcționarea sa internă în privința cărora Constituția nu**

dispune, Parlamentul are libertatea să decidă în mod autonom, autonomie care se exercită prin voința majorității membrilor manifestată prin vot.

68. Prin urmare, Curtea reține că adoptarea de către Parlament a unor norme prin care se instituie interimatul funcției de Președinte al Parlamentului în sine nu contravine normelor constituționale.

3.2.2. Statutul persoanei care exercită interimatul funcției de Președinte al Parlamentului

69. Curtea reține că rațiunea dispunerii interimatului rezidă în depășirea situației create ca urmare a imposibilității exercitării atribuțiilor de către titularul mandatului și în evitarea unor perturbații în activitatea acestei instituții.

70. Curtea relevă că normele Regulamentului Parlamentului nu prevăd exhaustiv atribuțiile persoanei care exercită interimatul funcției de Președinte al Parlamentului.

71. În acest context, Curtea reține că statutul Președintelui interimar al Parlamentului este diferit de cel al Președintelui titular al Parlamentului. Președintele interimar al Parlamentului are un statut **provizoriu**, prin instituirea interimatului urmărindu-se **asigurarea continuității** exercitării funcțiilor Parlamentului. **Persoana care exercită interimatul funcției de Președinte al Parlamentului nu parcurge procedurile numirii în funcție inerente unui Președinte titular al Parlamentului (vot secret) și nici nu beneficiază de garanțiile exercitării funcției (revocarea prin votul secret a 2/3 din deputați).** Astfel, **dispozițiile constituționale enunțate exclud egalarea mandatului de Președinte al Parlamentului cu interimatul acestei funcții**, prin care se asigură continuitatea exercitării funcțiilor Parlamentului, dar nu se pune începutul unui mandat deplin de Președinte al Parlamentului.

72. În acest context, persoana care exercită interimatul funcției de Președinte al Parlamentului poate să preia doar atribuțiile funcționale ale titularului referitoare la ordonarea activității Parlamentului, prevăzute de Regulamentul Parlamentului, inclusiv semnarea legilor adoptate, convocarea și conducerea ședințelor Parlamentului.

73. **Atribuțiile exclusive ale Președintelui Parlamentului stabilite prin Constituție sunt *intuitu personae* și nu pot fi nici delegate, nici preluate și exercitate de persoana care exercită interimatul.** Prin urmare, persoana care exercită interimatul funcției de Președinte al Parlamentului nu poate propune vicepreședinții Parlamentului (art. 64 alin. (3) din Constituție), nu poate asigura interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova (art. 91 din Constituție), nu poate propune Procurorul General sau revocarea acestuia (art. 125 din Constituție), nu poate propune președintele Curții de Conturi sau revocarea acestuia (art. 133 din Constituție).

74. În partea ce ține de semnarea legilor, Curtea reține că aceasta nu are valoare decizională, ci de confirmare a corespunderii conținutului actului semnat cu textul adoptat de deputați, fiind o atribuție tehnică, astfel încât nu poate și nici nu ar trebui să poată, prin natura sa, să genereze obstrucționarea funcționării Parlamentului în calitatea sa de organ colegial, deliberativ suprem al statului.

75. În lumina celor expuse, Curtea reține că articolul 14 din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013, nu este contrară articolelor 2, 64 și 68 din Constituție. În același context, sub aspectul fondului problemei abordate, nici articolul 3 din Hotărârea Parlamentului nr.96 din 25 aprilie 2013 nu contravine normelor constituționale menționate.

76. În același timp, Curtea relevă că nici o prevedere din Regulamentul Parlamentului nu prevede expres **termenul** de exercitare a interimatului funcției de Președinte al Parlamentului.

77. Curtea reiterează că normele și spiritul Constituției urmăresc să asigure continuitatea exercitării puterii de către instituțiile statului, constituite în conformitate cu prevederile Constituției, iar situațiile provizorii, precum interimatul, menite să evite crearea vidului de putere și să asigure organizarea mecanismelor de formare a instituțiilor funcționale plenipotențiare, trebuie să fie **înlăturate cât mai curând posibil**.

78. Având în vedere întinderea atribuțiilor acordate, precum și lipsa unor norme imperative privind limitele temporale, **Curtea reiterează inadmisibilitatea permanentizării situațiilor de interimat, inclusiv al funcției de Președinte al Parlamentului**.

79. În același context, Curtea reține că, indiferent de circumstanțele care au determinat revocarea Președintelui Parlamentului, deputații au obligația imperativă de a se subordona Constituției și, pentru asigurarea funcționalității depline a instituțiilor statului, de a desfășura **neîntârziat** alegerile pentru funcția de Președinte titular al Parlamentului, în conformitate cu prevederile articolului 64 alin. (2) din Constituție.

80. La evaluarea termenului rezonabil în acest sens, urmează să se țină cont și de contextul actual din țară, în care **ambele persoane susceptibile să asigure interimatul funcției de Președinte al țării sunt interimare, fiind astfel excluse de la soluționarea acestei eventuale situații excepționale**.

II. PREȚINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 60, 64 ȘI 72 ALIN. (3) LIT. C) DIN CONSTITUȚIE

81. În viziunea autorilor sesizării, articolul 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 și Legea nr. 101 din 26 aprilie 2013 încalcă, prin aspectele formale, articolele 60, 64 și 72 alin. (3) lit.c) din Constituție.

1. Argumentele autorilor sesizării

82. Potrivit autorilor sesizării, până la amendamentele operate, Regulamentul Parlamentului nu reglementa instituția interimatului funcției de Președinte al Parlamentului.

83. În acest context, articolul 3 din Hotărâre, la data adoptării, era lipsit de bază legală, or, structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc **prin regulament** (art. 64 din Constituție), care face parte din **categoria legilor organice** (art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituție).

84. Autorii sesizării consideră că, reieșind din conținutul și sensul normei contestate, vicepreședintele Parlamentului a fost desemnat în calitate de președinte interimar al Parlamentului, instituție de drept nereglementată de prevederile legale. Nereglementarea unor instituții nu conferă legiuitorului dreptul de a soluționa *ad-hoc* aceste aspecte, ci doar prin prisma modificărilor și completărilor necesar a fi operate, conform procedurii stabilite.

85. Astfel, în viziunea autorilor sesizării, articolul 3 din Hotărâre este neconstituțional, deoarece nu corespunde categoriei legii organice, prevăzută pentru reglementarea organizării și funcționării Parlamentului.

86. Autorii sesizării menționează că, până la operarea modificărilor în art.14 din Regulamentul Parlamentului, doar Președintele Parlamentului putea delega atribuții în domeniul semnării legilor către vicepreședinte. Astfel, nefiind delegate expres respectivele atribuții de către Președintele Parlamentului, vicepreședintele nu a fost în drept să semneze legile adoptate după revocarea Președintelui, adică după 25 aprilie 2013.

87. În respectivele circumstanțe, autorii sesizării consideră că semnarea Legii nr. 101 din 26 aprilie 2013, contravine Constituției, deoarece persoana care a semnat această lege nu avea împuterniciri în acest sens.

2. Argumentele autorităților

88. Potrivit reprezentanților Parlamentului și Guvernului, vicepreședinții Parlamentului sunt abilitați prin lege să semneze legile și hotărârile adoptate de Parlament la solicitarea sau în absența Președintelui Parlamentului în virtutea funcției pe care o dețin, iar Președintele Parlamentului doar stabilește cine dintre vicepreședinți va semna, în cazul în care sunt mai mulți vicepreședinți.

3. Aprecierea Curții

89. Curtea reține că art. 15 din Regulamentul Parlamentului prevede că vicepreședinții Parlamentului coordonează activitatea unor comisii permanente, asigură colaborarea cu alte autorități publice și exercită controlul parlamentar. Delimitarea acestor atribuții se efectuează prin hotărâre a Biroului permanent. Vicepreședinții Parlamentului îndeplinesc, în modul stabilit de Președinte, atribuțiile Președintelui, delegate de acesta, la

solicitarea sau în absența lui, inclusiv **semnează legile și hotărârile adoptate de Parlament.**

90. Curtea reține că Legea Supremă stabilește doar condiții privind modul de adoptare a legilor, adică numărul necesar de voturi pe categorii de legi (constituționale, organice și ordinare), iar procedura semnării nu intră în sfera de aplicabilitate a normelor constituționale, fiind o procedură strict parlamentar-administrativă.

91. În același timp, Curtea reține că, în cazul în care se constată o lacună legislativă, urmează a se aplica analogia legii pentru situații similare, ca o modalitate de interpretare a dreptului. Prin urmare, în lipsa conducătorului unei instituții, atribuțiile acestuia sunt exercitate de către adjunct.

92. Curtea reține că, deși la data revocării Președintelui Parlamentului (25 aprilie 2013), Regulamentul Parlamentului nu cuprindea norme referitoare la posibilitatea vicepreședintelui de a exercita atribuțiile acestuia, inclusiv de a semna legile adoptate, în virtutea autonomiei regulamentare a Parlamentului și prin raportare la analogia legii, această competență putea fi exercitată de vicepreședintele Parlamentului, împuternicit în acest sens de deputați prin votul majorității, chiar și în lipsa unei norme legale exprese în Regulamentul Parlamentului.

93. În lumina celor expuse, Curtea reține că articolul 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 nu contravine articolelor 60, 64 și 72 alin. (3) lit.c) din Constituție.

Pentru aceste motive și în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 60 lit. a) și lit. e), 61, 62 lit. a) și 68 din Codul Jurisdicției Constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se recunoaște constituțional* articolul 3 din Hotărârea Parlamentului nr. 96 din 25 aprilie 2013 privind revocarea Președintelui Parlamentului.
2. *Se recunoaște constituțională* Legea nr. 101 din 26 aprilie 2013 pentru completarea articolului 14 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996.
3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 21 mai 2013
HCC nr. 9
Dosarul nr.12a/2013*